

Aegean Working Papers in Ethnographic Linguistics

Vol 3 (2021)

Ειδικό τεύχος: Γλώσσα, πανδημία, γλωσσολογία

AWPEL (3) 2021

ΕΙΔΙΚΟ ΤΕΥΧΟΣ

Γλώσσα, πανδημία, γλωσσολογία

Publish-as-you-go*

*Αυτό το τεύχος εκδίδεται με τη μορφή publish-as-you-go. Δηλαδή τα κείμενα δημοσιεύονται σταδιακά, με τη σειρά που ολοκληρώνονται. Όταν ολοκληρωθεί αυτή η διαδικασία, θα αναρτηθούν τα τελικά περιεχόμενα και η εισαγωγή.

AWPEL Vol. 3 2021

Cover

ISSN 2858-2801

Γλώσσα, πανδημία, γλωσσολογία

Κώστας Κανάκης

Copyright © 2022

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

To cite this article:

Κανάκης Κ. (2022). Γλώσσα, πανδημία, γλωσσολογία: Εισαγωγή στο ειδικό τεύχος. *Aegean Working Papers in Ethnographic Linguistics*, 3, i-vii. Retrieved from <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/awpel/article/view/30656>

Γλώσσα, πανδημία, γλωσσολογία: Εισαγωγή στο ειδικό τεύχος

Κώστας Κανάκης

Πανεπιστήμιο Αιγαίου
c.canakis@sa.aegean.gr

1. Το έναυσμα

Όταν στις αρχές του 2020 ανακοινώθηκαν τα πρώτα κρούσματα κορονοϊού σε διάφορα σημεία του πλανήτη, οι περισσότεροι/ες από εμάς μάλλον δεν περιμέναμε αυτό που θα ακολουθούσε. Άλλωστε, δεν ήταν η πρώτη φορά που τα ΜΜΕ διέσπειραν ανάλογες πληροφορίες για νέες μολυσματικές ασθένειες και δυσοίωνα σενάρια, σε μια εποχή που η είδηση είναι συχνά κινδυνολογική και κλονίζει την αξιοπιστία των ΜΜΕ. Ωστόσο, λίγο μετά, αρχίσαμε να παρακολουθούμε με αυξημένο ενδιαφέρον, αλλά και δικαιολογημένη αγωνία, την ταχύτατη πορεία εξάπλωσης του ιού, ενώ από τον Μάρτιο του 2020 μπήκαμε στο πρώτο λοκντάουν¹ –το πρώτο στην ιστορία της (χαρακτηριστικά αυτάρεσκης για την τεχνολογική της υπεροχή) ύστερης νεωτερικότητας.

Οι συνθήκες καθημερινότητας που επέβαλε η πανδημία του Covid-19 έχει ήδη περάσει στο συλλογικό ασυνείδητο –και την τρέχουσα φρασεολογία– με τον γενικευτικό όρο «νέα κανονικότητα», που, όπως κάθε ταξινομητικός όρος, αποσιωπά τις ποικίλες ιδιαιτερότητες και συνέπειες σε επιμέρους πεδία δραστηριότητας, εστιάζοντας στις ομοιότητες των φαινομένων που περιγράφει. Ωστόσο, ο όρος δεν είναι ανακριβής, εφόσον κληθήκαμε να αναπροσαρμόσουμε τις περισσότερες πτυχές της καθημερινότητάς μας: μετακινήσεις, εργασία, συναλλαγές, κοινωνικοποίηση, ψυχαγωγία κ.ο.κ., και μάλιστα υπό την απειλή αυστηρών κυρώσεων. Συνεπώς, η εννοιολόγηση της πανδημίας του Covid-19 ως «κατάσταση εξαιρέσεως» (βλ. Agamben 2008) είναι σε μεγάλο βαθμό αιτιολογημένη και εγείρει ιδιαίτερα σοβαρά ερωτήματα σε θεσμικό επίπεδο, εφόσον αποτελεί, αυτεπάγγελτα, αρένα περιστολής των ανθρώπινων ελευθεριών.

Η «εποχή της πανδημίας», όπως ονομάζεται πλέον αυτή η περίοδος, εγγράφεται στο ευρύτερο πλαίσιο χρονίζουσας παγκόσμιας οικονομικής και κοινωνικής κρίσης που ακολούθησε το κατρακύλισμα των χρηματιστηρίων το 2007-2008 και, στην ελληνική περίπτωση, οδήγησε στην κατάρρευση της οικονομίας. Σε αυτό το πλαίσιο δυσπραγίας, η συνεχιζόμενη κρίση γίνεται αντιληπτή ως περίοδος αστάθειας κατά την οποία διακυβεύονται κεκτημένα. Ήδη πριν την πανδημία ως υγειονομική κρίση, αυτό είχε ως

---

¹ Έχει, δε, μεγάλο ενδιαφέρον ότι ο αυτόματος διορθωτής κειμένου (κοκκινίζει μεν το *λοκνταουν*, ωστόσο) αναγνωρίζει το *λοκντάουν*.

αποτέλεσμα γενικευμένη ανασφάλεια που συνεισέφερε στη συντηρητικοποίηση της κοινωνίας, όπως εκφράζεται σε πλήθος Λόγων σε ευρεία κυκλοφορία (πρβλ. τους Λόγους για το μεταναστευτικό/προσφυγικό ζήτημα ή/και τα δικαιώματα διαφόρων μειονοτήτων). Οι διαμάχες σε σχέση με τα μέτρα, ειδικά ως προς την αποτελεσματικότητα της χρήσης μάσκας και τον υποχρεωτικό εμβολιασμό κατά του Covid-19, ήρθαν να προστεθούν στην ήδη μεγάλη λίστα επίκαιρων συγκρουσιακών Λόγων.

Σε αυτό το πλαίσιο, η γλώσσα έπαιξε εξ αρχής τον σημαντικό ρόλο που παίζει σε όλες τις όψεις της κοινωνικής ζωής. Ωστόσο, δεδομένης της ιδιαιτερότητας της υγειονομικής απειλής αλλά και της εμπειρίας εγκλεισμού ως συνέπειάς της, αναδύθηκε και διαχύθηκε ταχύτατα ένα νέο λεξιλόγιο και εκφράσεις που αφορούν τους περισσότερους τομείς της εμπειρίας μας. Παράλληλα, αναδύθηκαν ιδιαίτερες επικοινωνιακές και συνομιλιακές τροπικότητες, προσαρμοσμένες στις τρέχουσες συνθήκες. Η γλωσσολογική έρευνα έχει ήδη καταγράψει ποικίλες όψεις της «γλώσσας της πανδημίας» στον προφορικό και γραπτό λόγο, στη συνομιλιακή διεπίδραση, στον (διαδικτυακό και μη) δημόσιο και ιδιωτικό λόγο, στην συγκρουσιακή και την πολιτική γλωσσική συμπεριφορά, στις εννοιολογικές μεταφορές και στο γλωσσικό τοπίο, μεταξύ πολλών άλλων ερευνητικών χώρων.

2. Τα άρθρα

Η **Μαριάνθη Μακρή-Τσιλιπάκου** αναλύει καθημερινές ιστορίες που προκύπτουν κυρίως μέσα από τηλεοπτικές συνεντεύξεις στο πλαίσιο των επιβεβλημένων περιορισμών κατά την περίοδο της πανδημίας. Με θεωρητική αφετηρία τις αφηγηματικές θεωρίες (πρβλ. τη διάκριση σε μικρές και μεγάλες ιστορίες) και τα εθνομεθοδολογικά εργαλεία της Ανάλυσης Συνομιλίας και της Ανάλυσης Συμμετοχικής Κατηγοριοποίησης, εξετάζει τη συγκρότηση της εκάστοτε επικοινωνιακής περίστασης. Αναλύοντας τα δεδομένα, η συγγραφέας διαπιστώνει επικάλυψη αφηγηματικών ειδών, ποικιλία αφηγηματικών πόρων αλλά και συμμετοχική πραγμάτωση των αφηγηματικών ρόλων, στοιχεία αφηγηματικού σχεδιασμού που συμβάλλουν στη συγκρότηση μιας επίκαιρης ταυτότητας, η οποία εστιάζει στη συλλογική και προσωπική εμπειρία κατά την περίοδο της πανδημίας και επιχειρεί να την νοηματοδοτήσει.

Το κείμενο του **Αργύρη Αρχάκη** εξετάζει κριτικά την αντιμετώπιση του μεταναστευτικού/προσφυγικού ζητήματος και της νόσου του κορονοϊού στην Ελλάδα ως «εθνικών απειλών». Υπό το πρίσμα της σύνθετης σχέσης γλώσσας και κοινωνίας, αυτή η κυρίαρχη μεταφορά στον Λόγο σε ευρύτερη κυκλοφορία για αυτά τα επίκαιρα ζητήματα προκρίνει ως λύση τον αποκλεισμό και την περιχαράκωση σε υποτιθέμενα «εθνικά» κερτημένα. Ωστόσο, η επίκληση στη φαντασιακή κοινότητα του έθνους έρχεται σε σύγκρουση με τον πανανθρώπινο χαρακτήρα των φαινομένων που περιγράφει και η συσπείρωση για την προστασία του έθνους από τον απειλητικό «άλλο» δεν αποτελεί βιώσιμη λύση. Ως απάντηση, αναδύεται ένας αντίπαλος Λόγος, ο μετα-εθνικός Λόγος της υπερποικιλότητας και της απροσδιοριστίας.

Η **Βίλλυ Τσάκωνα** πραγματεύεται τον χιουμοριστικό λόγο σε ένα σώμα μιμιδίων που εμφανίστηκαν στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης με αφορμή την πανδημία, από το Φεβρουάριο του 2020 και μετά. Βασιζόμενη στην εδραιωμένη θεώρηση για το χιούμορ ως προϊόν ασυμβατότητας ή γνωσιακής αντίθεσης, αναδεικνύει το ρόλο της μνήμης ως μηχανισμό παραγωγής του χιούμορ. Το κείμενο ανατρέχει στο 1984 του Όργουελ, όπου περιγράφεται μια κοινωνία χωρίς μνήμη και χιούμορ και υποστηρίζει ότι, παρά τους παραλληλισμούς της περιόδου της πανδημίας με την Ωκεανία του 1984, η μνήμη αποτελεί ειδοποιό διαφορά κατά την περίοδο της πανδημίας, ως μηχανισμός βάσει του οποίου οι περιγραφόμενες καταστάσεις αξιολογούνται και ερμηνεύονται ως ασύμβατες.

Στο κείμενο του **Ασημάκη Φλιάτουρα** περνάμε στο χώρο του λεξιλογίου και σε μια διαχρονική και συγχρονική μελέτη της επίδρασης των πανδημιών στο λεξιλόγιο της ελληνικής. Επισημαίνεται ότι η πανδημία του Covid-19 είχε εμφανείς επιπτώσεις στο λεξιλόγιο, όπως είναι η δημιουργία και η διάχυση νεολογισμών, η εισαγωγή δάνειων στοιχείων αλλά και η χρήση γεωγραφικών και κοινωνικών ποικιλιών. Παράλληλα, λόγω της ταχύτατης διάδοσης των πληροφοριών, υπήρξε η δυνατότητα μελέτης των γλωσσικών στάσεων των ομιλητριών/ών προς αυτές τις αλλαγές σε σχετικά μικρό χρονικό διάστημα. Ωστόσο, ο συγγραφέας δείχνει ότι πρόκειται για φαινόμενο διαχρονικό και καθολικό, που αφορά τόσο ανάλογες συγκυρίες στο παρελθόν όσο και άλλες γλώσσες.

Οι **Μαρία Ματσούκα** και **Μαριάνθη Γεωργαλίδου** υιοθετούν την προσέγγιση της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου για την ανάλυση όψεων των θεσμικών λόγων της Εκκλησίας, της κυβέρνησης και της αντιπολίτευσης σε σχέση με τη λειτουργία των χώρων λατρείας κατά την περίοδο της πανδημίας. Τα δεδομένα περιλαμβάνουν ανακοινώσεις των εν λόγω φορέων οι οποίες περικειμενοποιούνται από τον δημοσιογραφικό λόγο. Η ανάλυση των δεδομένων δείχνει ότι, από τη μία πλευρά, η Εκκλησία χρησιμοποίησε την επιρροή της με στόχο την εμπλοκή της στην άσκηση πολιτικής εξουσίας ενώ, από την άλλη πλευρά, η πολιτική ηγεσία χρησιμοποίησε στρατηγικές διαχείρισης που κατέστησαν σαφές ότι δεν επιθυμεί να συγκρουστεί με το θρησκευόμενο κομμάτι του εκλογικού σώματος.

Η **Νικολέττα Τσιτσανούδη-Μαλλίδη** και ο **Αναστάσιος Σταυρόπουλος** εξετάζουν τον ρόλο της γλώσσας στην κατασκευή κοινωνικής συγκατάνευσης σε σχέση με τα μέτρα αντιμετώπισης του Covid-19 στην Ελλάδα υπό το πρίσμα της γλωσσολογίας και της πολιτικής επικοινωνίας. Τα δεδομένα της έρευνας προέρχονται από τον ηλεκτρονικό τύπο και η ανάλυση του corpus βασίζεται στην Κριτική Ανάλυση Λόγου συνδυαζόμενη με κοινωνιοσημειωτική προσέγγιση, ανάλυση του δείγματος και ανάλυση περιεχομένου. Οι συγγραφείς εστιάζουν στις τακτικές δόμησης συναίνεσης προς τα επιβαλλόμενα μέτρα και την έμφαση στην πειθαρχία, τη συμμόρφωση και την ατομική ευθύνη στα δεδομένα τους και υποστηρίζουν ότι κατασκεύασαν ευνοϊκές συνθήκες για κοινωνική συναίνεση και αποδοχή των μέτρων.

Το κείμενο του **Christopher Lees** ερευνά της συνέπειες της πανδημίας όπως προκύπτουν από την τοποθέτηση μεταφρασμένων ενημερωτικών πινακίδων και ανακοινώσεων για τον κορονοϊό (από τα ελληνικά προς τα αγγλικά) στον δημόσιο χώρο της Θεσσαλονίκης. Ο συγγραφέας προτείνει τον όρο «μεταφραστικό τοπίο», κατ' αναλογία με το γλωσσικό τοπίο, και υποστηρίζει ότι αφορά την μετάφραση πρωτότυπων κειμένων στον δημόσιο χώρο με βασικό στόχο τη μεταφορά του μηνύματος της γλώσσας πηγής. Η έρευνα υιοθετεί διεπιστημονική προσέγγιση, συνδυάζοντας μεθοδολογικά εργαλεία της εθνογραφίας, της γλωσσολογίας και της μεταφρασεολογίας, προκειμένου να εξεταστούν οι κοινωνιογλωσσολογικές όψεις των μεταφρασμένων κειμένων, καθώς και η αναδυόμενη ταυτότητα των μεταφραστών/τριών τους.

Η **Ελίζα Παναγιωτάτου** εστιάζει το ερευνητικό της ενδιαφέρον στο αστικό γλωσσικό τοπίο του Βερολίνου κατά το «δεύτερο κύμα» της πανδημίας, υιοθετώντας μια δυναμική προσέγγιση που αντιλαμβάνεται το γλωσσικό και ευρύτερα σημειωτικό τοπίο ως αρένα διεκδίκησης μεταξύ κοινωνικών ομάδων και των διακυβευμάτων τους. Το Βερολίνο, πρωτοτυπικό παράδειγμα γλωσσικής και πολιτισμικής υπερποικιλότητας, εξετάζεται υπό το πρίσμα των θεωρητικών προσεγγίσεων του γλωσσικού τοπίου ως προς τη σχέση γλώσσας, χώρου, πολιτικής και ακτιβιστικού λόγου σε μια ιστορική στιγμή. Παρότι η πανδημία είχε παγκόσμιο αντίκτυπο και επηρέασε το γλωσσικό τοπίο μεγαλουπόλεων σε όλο τον κόσμο, το άρθρο εστιάζει σε τοπικά χαρακτηριστικά και τη σχέση τους με το προφίλ της πόλης.

Το κείμενο της **Λύδιας Μίτιτς** κινείται επίσης στον ερευνητικό χώρο του γλωσσικού και σημειωτικού τοπίου και επιχειρεί μια συγκριτική μελέτη περίπτωσης για την εμπειρία τη σήμανσης στον δημόσιο χώρο κατά την περίοδο της πανδημίας σε τρεις πολύ διαφορετικούς χώρους: την Κομοτηνή, την Νις και το Σικάγο. Τα δεδομένα της έρευνας συνδυάζουν φωτογραφικό υλικό και συνεντεύξεις για την εμπειρία των υποκειμένων στους αντίστοιχους δημόσιους χώρους. Παρότι και τα τρία γλωσσικά τοπία μοιράζονται πολλά χαρακτηριστικά, απηχούν επίσης πολιτικές, κοινωνικοοικονομικές και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες. Σύμφωνα με την Μίτιτς, τα αποτελέσματα της έρευνας υποδεικνύουν ότι το γλωσσικό τοπίο δεν αποτελεί πρωτεύουσα πηγή διάχυσης πληροφόρησης ούτε και καθοδηγεί αναγκαστικά τον τρόπο με τον οποίο κινούμαστε στο χώρο.

Η **Ζωή Γαβριηλίδου** και η **Μαρία Μητσιάκη** ερευνούν κριτικά τις εννοιολογικές μεταφορές που εμφανίστηκαν για τον κορονοϊό στον δημόσιο διαδικτυακό λόγο στην Ελλάδα στο διάστημα από τον Μάρτιο του 2020 έως τον Μάιο του 2021. Συλλέγουν και κατηγοριοποιούν τα δεδομένα τους σύμφωνα με τις αρχές της θεωρίας της εννοιολογικής μεταφοράς, και επισημαίνουν το σχήμα Η COVID-19 ΕΙΝΑΙ ΠΟΛΕΜΟΣ/ΕΧΘΡΟΣ ως κυρίαρχη δομική μεταφορά. Η χρονολογική ταξινόμηση και ανάλυση δείχνει τη σταδιακή επέκταση της εμβέλειας της μεταφοράς του πολέμου και την αναπλασισίωσή της ως πόλεμο μεταξύ πολιτικών, εμπειρογνομόνων, κλπ., ενώ η κριτική ανάλυση των μεταφορών αναδεικνύει τις ταυτότητες και τους ρητορικούς στόχους των χρηστών τους στον δημόσιο λόγο.

Οι **Αγγελική Αλβανούδη** και **Λουίζα Δεσύλλα** ερευνούν την επίδραση της πανδημίας του κορονοϊού στην ηλεκτρονικά διαμεσολαβημένη επικοινωνία, εστιάζοντας στην εκδήλωση συναισθημάτων στον λόγο της ηλεκτρονικής αλληλογραφίας μεταξύ διδασκουσών/όντων και φοιτητριών/ών. Η ανάλυση ενός σώματος φοιτητικών κειμένων δείχνει ότι το συναίσθημα είναι βασικό χαρακτηριστικό μιας αναδυόμενης υφολογικής πρακτικής κατά την περίοδο της πανδημίας και αποκαλύπτει πώς η γλωσσική έκφραση της ενσυναίσθησης συνδέεται με στρατηγικές ευγένειας. Το πρώτο μέρος της ανάλυσης επικεντρώνεται σε λεξικογραμματικές δομές που εκφράζουν συναισθήματα, ενώ το δεύτερο εστιάζει στην ενσυναίσθηση σε σχέση με τις στρατηγικές ευγένειας των φοιτητριών/ών. Τέλος, οι συγγραφείς επιχειρούν να αναδείξουν τις σχέσεις ανάμεσα στην ενσυναίσθηση, την ευαλωτότητα και την ευγένεια.

Το κείμενο της **Ράνιας Καραχάλιου** εξετάζει τις αφηγηματικές όψεις νομιμοποίησης και αντίστασης στα χιουμοριστικά τραγούδια που εμφανίστηκαν κατά την περίοδο της πανδημίας και προτείνει την αξιοποίησή τους στο πλαίσιο του κριτικού γραμματισμού. Στόχος του άρθρου είναι να καταδείξει πώς τα κείμενα μαζικής κουλτούρας με θέμα τον κορονοϊό μπορούν να αξιοποιηθούν στην εκπαιδευτική διαδικασία για την ανάπτυξη της κριτικής γλωσσικής επίγνωσης. Αναλύονται δύο βίντεο κλιπ κωμικών τραγουδιών του Θέμου (Αρίκος) Ρίζου, με έμφαση στα καθεστώτα αλήθειας τα οποία αναπαράγουν ή/και αμφισβητούν. Εστιάζοντας στη σημειωτική αναπαράσταση, η συγγραφέας δείχνει πώς το χιούμορ συμβάλλει στην κατασκευή ταυτοτήτων νομιμοποίησης αλλά και αντίστασης απέναντι στις ηγεμονικές μορφές διαχείρισης της «αλήθειας».

Η **Ρούλα Κίτσιου** εξετάζει τη ρητορική υπέρ και κατά της πρακτικής της χρήσης προστατευτικής μάσκας κατά την περίοδο της πανδημίας στη διαδικτυακή δημόσια σφαίρα στην Ελλάδα, στο πλαίσιο της αντιφατικής πληροφόρησης που την κατέστησε αμφιλεγόμενο κοινωνικοπολιτικό ζήτημα. Η μελέτη χρησιμοποιεί τα εργαλεία της ηλεκτρονικά διαμεσολαβημένης ανάλυσης λόγου και της ιστορικής κριτικής ανάλυσης λόγου σε ένα σώμα δεδομένων αποτελούμενο από σχόλια για ένα βίντεο που αναρτήθηκε σε ειδησεογραφική σελίδα του Facebook. Τα ευρήματα δείχνουν ότι τα αντικρουόμενα μηνύματα υγειονομικού περιεχομένου από τις αρχές συντέλεσαν στην έντονη πολιτικοποίηση της χρήσης μάσκας ως κοινωνικής πρακτικής στον δημόσιο χώρο και στη διαπραγμάτευση της έννοιας της πολιτικής συμπεριφοράς με επίκεντρο τη χρήση μάσκας.

Το κείμενο της **Ειρήνης Κουνιαρέλλη** εστιάζει επίσης στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και στην παρουσία διαλεκτικού λόγου, με ιδιαίτερη έμφαση στις ποικιλίες της Λέσβου, σε αναρτήσεις κατά την περίοδο της πανδημίας. Το ενδιαφέρον της έρευνας επικεντρώνεται στη χρήση της λεσβιακής διαλέκτου, με έμφαση στην ποικιλία της Αγιάσου, όπως αποτυπώνεται στο Facebook, ενώ η παρουσίαση και η ανάλυση των ευρημάτων βασίζεται σε σύγχρονες θεωρητικές αναζητήσεις για τον ρόλο και τις νοηματοδοτήσεις της χρήσης του διαλεκτικού λόγου στο διαδίκτυο, κυρίως την έρευνα για την ανταλλακτική αξία της γλώσσας, τη διερεύνηση του (διαδικτυακού και μη)

γλωσσικού τοπίου και τη χρήση διαλέκτων σε σχέση με το χιούμορ αλλά και την αλληλεγγύη.

Ο **Κώστας Κανάκης** εξετάζει τη γλωσσική και σημειωτική σήμανση στον δημόσιο χώρο κατά την περίοδο της πανδημίας του κορονοϊού και υποστηρίζει ότι λειτουργεί ως χρονοτοπικός ενδείκτης. Ενώ η χωρική τοποθέτηση των σημείων του γλωσσικού τοπίου αποτελεί στοιχείο που συμβάλλει τόσο στη σημασία των ίδιων όσο και την εννοιολόγηση του χώρου όπου απαντούν, η άνωθεν επιβεβλημένη αναπαραγωγή απαγορευτικής σήμανσης σε μέσα μαζικής μεταφοράς και εμπορικές επιχειρήσεις, κατά τη συγκεκριμένη περίοδο, λειτουργεί ομογενοποιητικά, αμβλύνοντας τις χωρικές ιδιαιτερότητες. Παρόλα αυτά, ο συγγραφέας επανεξετάζει την έννοια του χρονοτόπου στην παρούσα «κατάσταση εξαίρεσης» και δείχνει ότι η υλικότητα των σημείων συνεχίζει να παίζει πρωτεύοντα ρόλο στην συγκρότηση του γλωσσικού τοπίου.

3. Οι στόχοι

Αυτό το ειδικό τεύχος του AWPEL προέκυψε ως μικρό δείγμα του γενικότερου διεθνούς προβληματισμού για την πανδημία στον χώρο της γλωσσολογίας με εστίαση σε κοινωνιογλωσσικά φαινόμενα που αφορούν, ως επί το πλείστον, την ελληνική. Οι συγγραφείς των άρθρων, έχοντας διαφορετικές θεωρητικές και μεθοδολογικές αφετηρίες και στόχους, ερευνούν διακριτές, αλλά εν τέλει συνδεδεμένες, όψεις γλωσσικών πρακτικών και των επικοινωνιακών περιστάσεων που αυτές συγκροτούν, δίνοντας μια αρκετά αντιπροσωπευτική εικόνα της «γλώσσας της πανδημίας».

Αν σε πρώτη ανάγνωση τα κείμενα δεν φαίνεται να συνομιλούν συστηματικά μεταξύ τους, αυτό οφείλεται στην ευρύτητα του θέματος-ομπρέλα, το οποίο άλλωστε δεν αιτιολογεί και μια πιο εστιασμένη θεωρητική εισαγωγή. Ωστόσο, οι αναγνώστριες και οι αναγνώστες θα διαπιστώσουν ότι υπάρχουν πολλά σημεία επαφής –και, τελικά, συνομιλίας– ακόμη και μεταξύ κειμένων με φαινομενικά διαφορετικές αφετηρίες και στόχους. Βασικός συνδεδετικός κρίκος είναι η σύγχρονη κοινωνιογλωσσολογική παραδοχή ότι η γλώσσα δεν είναι απλός καθρέφτης της κοινωνικής πραγματικότητας αλλά έχει πρωταγωνιστικό ρόλο στη συγκρότησή της. Συνεπώς, τα κείμενα αυτού του τεύχους εξετάζουν όχι μόνο το πώς η πανδημία επηρέασε τη γλωσσική παραγωγή αλλά, και το πώς η γλώσσα συντέλεσε στοχοθετικά στη συγκρότηση της πανδημίας.

Κατά τα φαινόμενα, η πανδημία δεν έχει τελειώσει. Απλώς έχουμε διανύσει πλέον ικανό χρόνο σε αυτό το πλαίσιο ώστε να αιτιολογούνται κάποιες προκαταρκτικές παρατηρήσεις (παράλληλα με τις δέουσες επιφυλάξεις για τα πορίσματά μας). Άλλωστε, η ταχύτητα με την οποία κινείται ο παγκοσμιοποιημένος κόσμος της ύστερης νεωτερικότητας αναμφίβολα επηρέασε και τους ρυθμούς της επιστημονικής παραγωγής σε σχέση με τη γλώσσα της πανδημίας. Είναι πολύ πιθανό να αναδυθούν σύντομα και άλλες όψεις αυτής της σχέσης, τις οποίες δεν είμαστε σε θέση να προβλέψουμε. Θεωρώ, ωστόσο, ότι οι στόχοι αυτού του ειδικού τεύχους θα έχουν επιτευχθεί, εάν, ως ερευνήτριες και ερευνητές, καταφέραμε να αποτυπώσουμε μέσα από τις αναλύσεις των –διαθέσιμων, για την ώρα– δεδομένων τον βαθμό και την ταχύτητα διάχυσης και καθιέρωσης των γλωσσικών και ευρύτερα σημειωτικών πόρων (για την περιγραφή και τη γλωσσική συγκρότηση) της πανδημίας στα επιμέρους ερευνητικά μας πεδία.

Βιβλιογραφικές αναφορές

Agamben, G. 2008. *State of Exception*. Μτφρ. Κ. Attell. Chicago & London: University of Chicago Press.

Ευχαριστίες

Θερμές ευχαριστίες σε όλες και όλους τους συγγραφείς που μας εμπιστεύτηκαν τα κείμενά τους για αυτό το ειδικό τεύχος του AWPEL, αλλά και στις συναδέλφισσες και τους συναδέλφους που συνέβαλαν στην αξιολόγηση και την τελική μορφή των άρθρων με ουσιαστικές παρατηρήσεις, σχόλια και βελτιώσεις με μεγάλη γενναιοδωρία. Τέλος, ένα μεγάλο ευχαριστώ στην Δάφνη-Νικολέτα Χριστουλάκη, η οποία, ως copy-editor, έφερε εις πέρας το έργο του τελικού ελέγχου και της μορφοποίησης των κειμένων.